

Landbouw in Oostende (2)

Gilbert Manhaeve

(vervolg van vorig nummer)

De hoeven

1 De polderhoeve

1.1 Ligging en structuur

De meeste boerderijen zijn gelegen op de hogere en drogere, zandige kreekruggen. Deze grondsoort laat stevige funderingen voor gebouwen toe, veel beter dan de klei in de depressies. Bovendien garandeert zulke hogere inplanting de vrijwaring van wateroverlast bij eventuele overstromingen. De landbouwbedrijven liggen meestal te midden van de velden, akkers en weiden, zodat ze vaak door een individuele en private oprit met het openbaar stratenet verbonden zijn.

Oorspronkelijk bevond zich rond de hofstede een brede gracht. Met de uitgedolven aarde werd het erf opgehoogd, waardoor de gebouwen een merkbaar hogere site hebben dan de omgeving. Deze omwalling had een dubbel effect: enerzijds het beschermen van de bewoners tegen gebeurlijke indringers, anderzijds het bevorderen van de drainage van de bodem. Deze grachten zijn soms afgeboord door een bomenscherm om de hoeve tegen de krachtige zeewinden te beschermen. Via een stenen brug of een poortgebouw staat de binnenkoer in verbinding met de aangrenzende gebouwen.

1.2 Grondplan

In de polders zijn er twee hoeventypen:

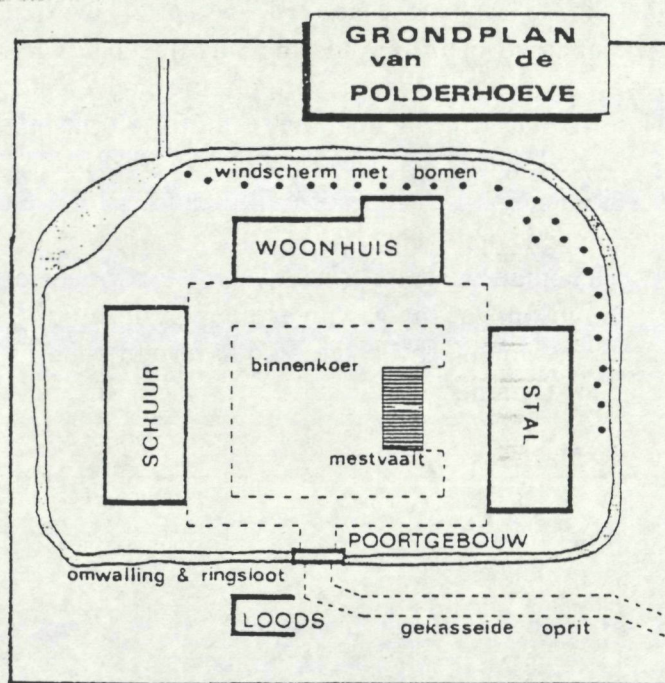
1. het langgeveltype: alle gebouwen staan na elkaar aaneen gebouwd: het woonhuis, de stalling en de bergplaatsen. Dit type vinden we o.m. in de "Sandershoeve", "De Lange Schuure" en de Sint Clara-hoeve

2. het open type: alle gebouwen staan los van elkaar rond een ruime binnenkoer. "Het Meeuwenhof" en "De Theebus" zijn hiervan voorbeelden.

Het grondplan van het open type of polderhoeve kan een L- of U-vorm hebben met een losstaande opstelling van de gebouwen. Dit biedt

twee voordelen: bij brand is er minder kans dat deze overslaat op andere gebouwen, terwijl een eventuele uitbreiding van de individuele gebouwen gemakkelijker kan uitgevoerd worden.

Alhoewel er geen vaste schikking is, komt de indeling van bijgaande schets regelmatig voor: de gebouwen liggen rond een vierzijdig binnenplein, het woonhuis tegenover de toegangspoort, de schuur of bergplaatsen links en de stallen rechts van het erf.

De gekasseide of bakstenen paden verbinden de diverse gebouwen onderling. Ook de mestvaalt heeft soms nog zijn plaats kunnen behouden.

Samenvattend kun je de bouwtrant van de polderhoeve typeren als een traditionele, regionale hoevebouw met als voornaamste kenmerken: een losse opstelling van de diverse gebouwen bestaande uit één bouwlaag, witgekalkte bakstenen gevels, zadeldaken met rode pannen, een ringgracht en een rechthoekig erf omringd door paden.

2. De oudste hoeven

Elke hoeve heeft zijn eigen geschiedenis, en heeft in de loop der jaren wijzigingen ondergaan naargelang de evolutie van de landbouwtechniek. Enkele blijven hun karakteristiek uitzicht behouden of hebben een historische betekenis.

2.1 Sint-Clarahoeve

Een vroegere benaming "Fort-Hoeve Sint-Clara" verwijst naar de bewogen en rijke geschiedenis van deze inplanting.

Eind 16^e eeuw was de stad Oostende het laatste geuzenbolwerk in de strijd tegen de Spaanse herveroveraars. Onder de aartshertogen Albrecht en Isabella werd in 1599 besloten een fortengordel rond de stad aan te leggen met het doel de omgeving te vrijwaren van de uitvallen van de Oostendse geuzen. De forten werden genaamd naar het aartshertogelijke paar: ten westen het Albertusfort (Albrecht) en het Isabellafort, ten zuiden het Clarafort (zijnde de tweede naam van de dochter van de Spaanse koning Filips II) en oostelijk werd het fort van Bredene opgericht.

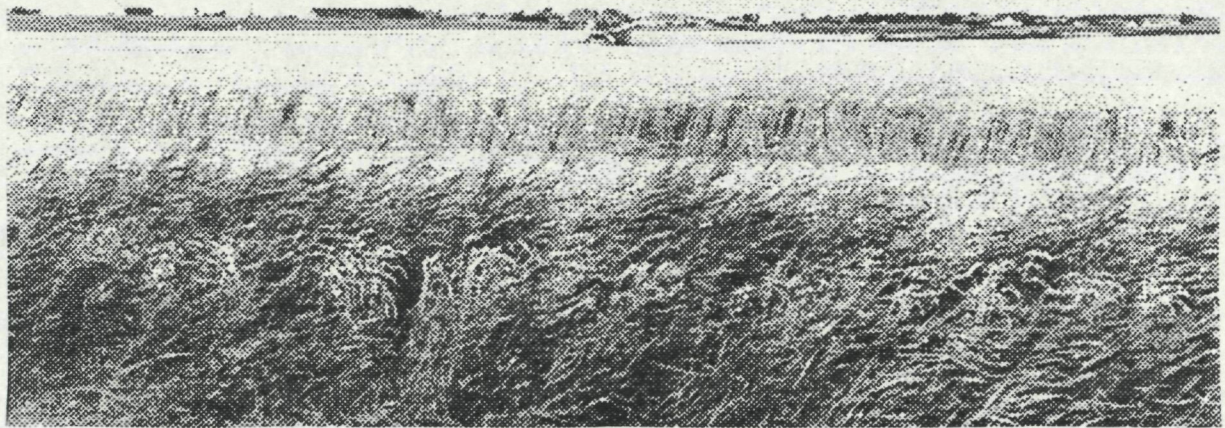
Het enige zichtbare restant van de tot drie meter hoge omwallingen van weleer is de huidige terpstructuur en het glooiende terrein rond de Sint-Clarahoeve.

In 1746 werd de "Nieuwen Ommelooper van den Polder van Sinte Catherine" opgemaakt door de gezworen landmeters Leopoldus Heems, Ignatius Maelstaf en Pieter Maryssael. We citeren uit de ommelooper ⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾: "Sieur Henricus Sebastianus Buquoy, in den hoeck van beelde d'eerwegen, met 't nieuw huys ten zuyt-hende hier op staende ... groot XLIX gem., II lyn., XV roede." Dit citaat verwijst naar de bewoner van het nieuw huis, gelegen op de hoek van de Stuiverstraat en de Steenstraete (nu Zilverlaan) en stemt overeen met de plaats van de huidige Clarahoeve.

Van de hoeve, een voorbeeld van het langgeveltype, weten we verder dat zij van bij de aanvang gebruikt werd door de familie Faict, die in hoog aanzien stond en verschillende burgemeesters voor de gemeente Stene leverde. De laatste bewoner en tevens eigenaar Octave Faict verkocht in december 1985 het gebouw samen met 4 ha grond aan de Gewestelijke Landmaatschappij.

Daardoor kreeg de hoeve een functie als centrum van het "Kijkdorp Clarahoeve", een initiatief van de v.z.w. Vlaanderen Bouwt. Rond de hoeve werden een aantal typische ééngezinswoningen opgetrokken, met de bedoeling er een landelijke modelwijk van te maken.

2.2. De Stelle

Deze hoeve, gebouwd volgens het open type, behoort tot de oudste van de polderstreek. Volgens de Grote van Dale betekent het woord "stelle": "in Zeeland eertijds opgeworpen hoogte of natuurlijke heuvel op schorregronden, waar het vee zich bergt bij opkomend water, ook stelberg geheten".

De Stelle stond reeds begin 1600 bekend als een toevluchtsoord voor de kudde schapen bij vloed of stormweer. De nu nog bestaande koe- en varkensstal, vroeger woonhuis en schapenstal, zouden dateren van 1625. De huidige schuur en het woonhuis werden in 1870 gebouwd. Vanop de binnenkoer bevindt men zich op een heuvel en de lager liggende landerijen werden door de bewoners "de vallei" genoemd.

2.3. De Theebus

Aan de zuidzijde van de dorpskern Stene ontmoet men deze hoeve langs de Schorredijk. Gezien het woonhuis gelijkenis vertoont met een theebus, kreeg de hoeve die benaming. Ze is gelegen in de Snaaskerkepolder, die vele jaren gediend had als spuijom voor de haven van Oostende, werd deze polder in 1803 drooggelegd en ontstond er een grote oppervlakte schorregrond. Hiervan werd 125 gemeten (55

ha) aangekocht voor 15.000 gulden door Augustin Piers de Ravenschoot uit Gent. De bouw van het woonhuis werd in 1805 aangevangen en bewoond door de pachter Jan Neyts. De hoeve nam uitbreiding met een bak- en wagenhuis en stallingen, zodat het ganse complex als open-hoefetype voltooid was in 1810.

De eerste jaren werden de onkosten vooral gedragen door de opbrengst van de koolzaadteelt. In 1809⁽⁹⁾ had de oogst een opbrengst van 20.000 kg koolzaad, 30.000 kg gerst, 5.000 kg bonen en 3.000 kg paardenbonen.

Later bewoonde de familie Delaere de hoeve tot in 1952. In 1957 werd ze eigendom van de Formanoir de la Cazerie, en wordt uitgebaat door de familie Colpaert.

2.4. Het Meeuwenhof

Gelegen op de Polderdijk in de Zandvoordse Polder. Deze hoeve dateert eveneens uit het begin van de 19de eeuw: de ijzeren haken in de muur van de grote schuur duiden 1808 aan, en deze van de koestal 1822.

De omgeving van deze hoeve is vermeldenswaard: tegenover de hoeve staat de geodetische paal ⁽¹⁰⁾ uit 1853, naast de hoeve het gerestaurerde treinwachtershuisje, en dit alles gelegen in een enig krekengebied.

3. Hoeven in een toeristisch kader

Een hoeve in combinatie met toerisme heeft zich de laatste jaren ontwikkeld tot een nieuwe vorm van toerisme: men verblijft voor een bepaalde periode op een hoeve in het platteland.

Dit toerisme wordt via een brochure gepromoot door de Vlaamse Federatie voor hoeve- en plattelandstoerisme, Minderbroedersstraat 6, Leuven.

Bij nadere informatie blijkt geen geschreven reglement te bestaan om als uitbater in aanmerking te komen voor deze toeristische formule.

De enige criteria⁽¹⁾ zijn voor:

- hoevetoerisme: een actieve landbouwuitbating met hoofdkomen uit de landbouw, waar een deel van de bedrijfsgebouwen de bestemming verblijfstoerisme krijgt.
- plattelandstoerisme: de woning met verblijfsuitrusting is gelegen in een groene en agrarische omgeving.

In Vlaanderen telt de provincie West-Vlaanderen het grootste aantal uitbaters (51) die in aanmerking komt voor hoeve- en plattelandstoerisme, met de Westhoek als voornaamste regio (Veurne, Diksmuide, Ieper).

Voor Oostende zijn er 3 hoeven actief in deze vorm van toerisme:

- ten Hullenhove, Leemstraat 2: een bedrijf met 41 ha 80a landbouwgrond. De uitbater familie Coppin kan logies verstrekken aan 14 personen.
- 't Zoute, Polderdijk 10, waar de familie Cobbaert-Pierloot 27 personen in gastenkamers kan ontvangen.
- 't Kruishof, gelegen aan de achterkant van de luchthaven. Deze hoeve met 63 ha cultuurgrond wordt uitgebaat door Luc Vandamme, die aan 24 gasten onderdak kan verschaffen.

Naast deze vorm van hoeve-uitbating is het illustrerend hoe een oud boerderijtje onlangs werd opgeofferd aan de expansiedrang van een toeroperator. In oktober '94 werd een procedure ingezet om het boerderijtje in de Boomstraat (naast de Kennedy-rotonde) te onteigenen voor de bouw van een nieuw kantorencomplex. De 80-jarige boerin, Helena Ducheyne, kon zich beroepen op een eeuwigdurende erfdiensbaarheid, overgemaakt door koning Leopold II aan haar grootvader, die in 1884 zijn boerderij moest verlaten voor de aanleg van de Prinses

Stéphanie- en Prinses Clementinasquare. In datzelfde jaar werd een nieuwe boerderij gebouwd in de Boomstraat, achtereenvolgens bewoond door haar grootouders en ouders. Na veel tegenstand van de oude boerin en een procedurreslag bij de rechtbank werd eind '94 het boerderijtje onteigend.

Bibliografie

- Het arrondissement Oostende: een regionaal-ekonomische studie. W.E.S. 1962
- O. Vanneste, J. Theys, M. Zwaenepoel
- Geschiedkundige schets van West-Vlaanderens landbouw 1885-1935. Ing. M. Vermeire Verbeke-Leys Brugge - 1935
- Ostendiana - tijdschrift 4-1982. P. Vandewalle
- Landschapsonderzoek, documentatiemap 5-1982. Het krekengebied te Oostende. E. Vierlinck, F. Mollu
- De Polders van Oostende - Biekorf 58-1957. J. Ameryckx
- West-Vlaanderen Werkt - tijdschrift 3-1988. De Westvlaamse Polders, Ir. G. Declercq
- Gidsenblad "Lange Nelle" - tijdschrift 1-1989. De historische polders. M. Braet
- Landbouwtellingen N.I.S. - documentatie stadhuis Oostende.
- Vlaanderen Bouwt - tijdschrift 1989. Fort hoeve Ste Clare. P. Vansevenant
- Steene en Stene - mei 1984. R. Hupperts
- Stene, een dorp in de stad - 1978. Henri De Smedt
- Stene-dorp moet dorp blijven - artikel De Zeewacht, maart 1978
- Hoeven op land gebouwd - Lannoo Tielt 1978. V. Goedseels, L. Vanhaute
- Hoeve- en plattelandstoerisme in Vlaanderen - brochure 1997

Voetnoten:

- (7) ommelooper: zo genoemd naar de landmeters van die tijd, die door het afstappen heel nauwkeurig metingen deden.
- (8) tijdschrift "Vlaanderen Bouwt" (1989), pag. 46 - Pat Vansevenant
- (9) Stene, een dorp in een stad (1978) - Henri De Smedt
- (10) een geodetisch punt is een vast gekend punt vanwaar men vertrekt bij het afmeten van afstanden voor het in kaart brengen van de streek
- (11) Hoeve- en plattelandstoerisme in Vlaanderen - brochure 1997
- (12) Geschiedkundige schets van West-Vlaanderens landbouw 1885-1935, pag 570 - Ing. M. Vermeire